

УДК 658.15

Письменна Т. В.

Тернопільський національний економічний університет

НЕОБХІДНІСТЬ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ
В КОНТЕКСТІ ВАЖЛИВОСТІ ЙОГО ОБ'ЄКТІВ

З'ясовано склад об'єктів фінансового менеджменту. Ними визначено грошові потоки, капітал, активи, прибуток, фінансові ризики та інвестиції підприємства. Розкрито значення цих об'єктів у господарській діяльності підприємства. Роль грошових потоків, капіталу, активів, прибутку, фінансових ризиків та інвестицій підприємства визначено як важливу. Встановлено, що всі об'єкти потребують посиленої уваги з боку суб'єкта фінансового управління. Через управлінський вплив на них забезпечується стабільний економічний розвиток підприємства з високими темпами в довгостроковому періоді.

Ключові слова: фінансовий менеджмент, об'єкти фінансового менеджменту, грошові потоки, власний і позичений капітал, оборотні та необоротні активи, чистий прибуток, фінансові ризики, фінансові та реальні інвестиції.

Постановка проблеми. Упродовж тривалого часу залишаються актуальними такі проблеми у діяльності вітчизняних підприємств, як нестача фінансових ресурсів, постійний пошук джерел фінансування, форм і методів раціонального використання обмежених грошових коштів. Виникнення цих проблем і стан їхнього невирішення пов'язують, серед іншого, з відсутністю ефективного фінансового менеджменту. Для виходу з кризової ситуації, яка стала характерною для багатьох підприємств України, потрібно застосувати нові якісні підходи до управління їхніми фінансами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Через те, що проблематика у сфері фінансового менеджменту є не тільки актуальною, а й доволі обширною, її аспекти цікавлять багатьох вітчизняних учених. Зокрема, у своїх наукових працях до неї звертаються М.Г. Басов, Г.І. Башнянин, І.О. Гадзевич, С.В. Добринь, Ю.В. Корконос, Т.О. Коропецька, Л.Г. Ліпич, В.В. Лойко, Г.І. Міокова, О.Ю. Мірошніченко, В.В. Нагайчук, Я.І. Невмержицький, І.В. Олександренко, А.М. Поддєрьогін, В.В. Руденко, В.А. Харченко, Ю.О. Швець, Г.Є. Шпаргало та ін. Дану проблематику згадані науковці досліджують шляхом обґрунтування теоретико-методологічних і організаційних засад управління грошовими потоками, капіталом, активами, прибутком, фінансовими ризиками та інвестиціями на рівні підприємства.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Поряд із тим, що вже зроблено значні напрацювання у сфері управління грошовими потоками, капіталом, активами, прибутком, фінансовими ризиками та інвестиціями підприємства, вважаємо за доцільне дослідити всі об'єкти фінансового менеджменту водночас, що дасть змогу обґрунтувати необхідність процесу фінансового управління повною мірою.

Мета статті полягає в обґрунтуванні необхідності фінансового менеджменту, беручи до уваги важливість його об'єктів. Для досягнення цієї мети слід визначити об'єкти фінансового менеджменту, розкрити їх значення у господарській діяльності, а також обґрунтувати необхідність управління грошовими потоками, капіталом, активами, прибутком, фінансовими ризиками та інвестиціями підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. У колі вітчизняних науковців утвердилася думка, що фінансовий менеджмент як система управління фінансами підприємства є однією з ключових підсистем загальної системи управління цим

суб'єктом господарювання. З огляду на місце, яке займає фінансовий менеджмент у загальній системі управління підприємством, на нього покладається вирішення таких важливих завдань: забезпечення високої фінансової стійкості суб'єкта господарювання у процесі його розвитку; оптимізація грошового обороту, а також підтримання постійної платоспроможності підприємства; забезпечення мінімізації фінансових ризиків на підприємстві [1, с. 94–95].

Продовжуючи наводити завдання, які вирішує фінансовий менеджмент як складова частина системи загального менеджменту, зазначимо, що цей вид менеджменту дає змогу збалансувати фінансові ресурси підприємства відповідно до визначених пріоритетів його діяльності, досягати запланованих фінансових результатів, підвищувати ефективність виробничого менеджменту, маркетингу та менеджменту персоналу, формувати високі темпи економічного розвитку, підсилювати конкурентоспроможність суб'єкта господарювання і забезпечувати його стабільний розвиток у довгостроковому періоді [2, с. 33].

Зі складовими частинами фінансового менеджменту як однієї з підсистем у системі загального менеджменту можна ознайомитися на рис. 1.

Серед багатьох об'єктів фінансового менеджменту одним із найбільш важливих і таким, що потребує першочергової уваги, є грошові потоки. Це зумовлено тим, що незбалансованість надходжень і виплат грошових коштів за обсягами та їх несинхронність у часі можуть призвести до виникнення як дефіцитного, так і профіцитного грошових потоків підприємства [3, с. 245–246], тому для забезпечення збалансованості та синхронності руху грошових коштів відповідно за обсягами й у часі вкрай необхідне впровадження системи управління грошовими потоками на підприємстві.

Під час організації руху грошових коштів кожне підприємство застосовує індивідуальні форми та методи, що в сукупності становлять модель управління грошовими потоками. Така модель призначена вирішувати питання, які пов'язані зі: збільшенням і прискоренням формування вхідних грошових потоків; оптимізацією формування вихідних грошових потоків; плануванням і прогнозуванням резерву ліквідності, що є величиною фінансових ресурсів, доступних підприємству в певний момент часу для обслуговування поточних грошових виплат; зниженням фінансових ризиків тощо [4, с. 125].

Як влучно зазначають дослідники цієї проблеми, обґрунтовуючи значення ефективності

управління грошовими потоками на підприємстві, від її рівня залежать реалізація поточних і довгострокових цілей та завдань суб'єкта господарювання, виконання ним зобов'язань перед кредиторами, стабільність його виробничої діяльності та фінансова стійкість у перспективі [5, с. 161].

Під час обґрунтування значення управлінського процесу, в якому об'єктом виступає капітал, доречно зосередитися на ролі власного і позиченого його видів у фінансово-господарській діяльності підприємства. Так, власний капітал виступає не тільки підґрунтям для створення підприємства, а й чинником стабільності й ефективності його діяльності, а також конкурентоспроможності та інвестиційної активності суб'єкта господарювання. Натомість, призначення позиченого капіталу полягає у забезпеченні відтворення необоротних активів підприємства, поповненні його оборотних активів, а також у задоволенні інших господарських і соціальних потреб [6, с. 212; 7, с. 292].

Нагадаємо, що процес управління капіталом підприємства зводиться до застосування принципів і методів під час розроблення та реалізації управлінських рішень щодо оптимального формування капіталу з різних джерел, а також ефективного його використання за різними видами господарської діяльності підприємства. При цьому здійснюється вплив суб'єкта господарювання на обсяг і структуру капіталу, тобто джерела його формування, від чого згодом залежатиме рівень ефективності використання капіталу підприємства у його господарській діяльності [8, с. 116–117].

З попереднім об'єктом фінансового менеджменту – капіталом тісно пов'язаний інший об'єкт фінансового управління – активи підприємства. Тому можна сказати, що й капіталу, й активам підприємства як об'єктам відводиться важлива роль у системі фінансового менеджменту. Така оцінка стосується, зокрема, оборотних активів підприємства, оптимальне формування й ефективне використання яких дає змогу забезпечити безперервний виробничий процес, підвищити економічний потенціал, отримати прибуток тощо [9, с. 127].

На підприємстві процес управління оборотними активами реалізується через формування достатнього обсягу і необхідного складу оборотних активів; вибір ефективної політики фінансування оборотних активів; забезпечення платоспроможності та ліквідності суб'єкта господарювання; досягнення ним максимального рівня прибутковості [9, с. 129].

Поряд з оборотними активами доречно визначити місце, яке займають необоротні активи як об'єкт фінансового менеджменту в його системі. Так, формуючи матеріальну основу, цей вид активів забезпечує проходження виробничо-господарської діяльності підприємства, більше того, створює умови для ефективного його розвитку в майбутньому [10, с. 162].

У процесі управління необоротними активами підприємства вирішуються такі основні завдання: визначення форм оновлення основних виробничих засобів; розрахунок потреби у необоротних активах для збільшення обсягів виробництва;

Рис. 1. Складові частини фінансового менеджменту в системі загального менеджменту

Джерело: побудовано автором

забезпечення ефективного використання раніше сформованих і нововведених основних виробничих засобів; залучення фінансових ресурсів для відтворення необоротних активів, а також оптимізація їхньої структури [10, с. 166].

З огляду на важливість, прибутку підприємства як об'єкту фінансового менеджменту відводиться одне з перших місць. Його значення обґрунтовується тим, що чистий прибуток є джерелом фінансування розвитку підприємства, задоволення його інвестиційних потреб, створення резервного фонду, виплат власникам корпоративних прав, преміальних виплат і соціальної підтримки персоналу. Також за рахунок чистого прибутку підприємство має можливість здійснювати модернізацію матеріально-технічної бази, реконструкцію процесу виробництва, тобто провадити свою діяльність на інноваційній основі [11, с. 283; 12, с. 70].

У процесі управління прибутком має бути досягнута мета, яка полягає у визначенні найбільш оптимальних джерел його формування, а також найбільш ефективних напрямів розподілу та використання прибутку для забезпечення стабільного розвитку підприємства й максимізації його ринкової вартості. При цьому одним із важливих завдань процесу управління формуванням прибутку є забезпечення конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості суб'єкта господарювання у довгостроковому періоді, а під час управління розподілом і використанням прибутку важливе завдання полягає у забезпеченні формування достатнього обсягу фінансових ресурсів за його рахунок відповідно до стратегії розвитку підприємства [11, с. 281, 283].

Зважаючи на те, що будь-яке підприємство знаходиться під негативним впливом чинників зовнішнього та внутрішнього середовища, які спричиняють виникнення фінансових ризиків у його діяльності, саме фінансові ризики є тим об'єктом фінансового менеджменту, що потребує посиленої уваги. Наведемо тільки окремі зовнішні чинники: рівень інфляції, коливання валютних курсів, кредитна політика держави, інвестиційний клімат країни (регіону), система оподаткування, система митного регулювання; а також внутрішні чинники: рівень фінансової стійкості, рентабельність діяльності, структура активів та їх ліквідність, оборотність активів підприємства [13].

З огляду на згадані вище зовнішні та внутрішні чинники, під дією яких функціонує підприємство, вкрай необхідно здійснювати моніторинг фінансових ризиків, що супроводжують його діяльність. Окрім того, що в ході моніторингу здійснюється аналіз динаміки відповідних показників та проводиться оцінка їх відхилень, під час цього процесу приймаються управлінські рішення, які стосуються пристосування підприємства до змін зовнішніх і внутрішніх умов господарювання [13].

В умовах непередбачуваності перспектив діяльності, можливих збоїв у процесі реалізації продукції та доступності тільки дорогавартісного кредиту здійснення фінансових інвестицій вважається одним з чинників економічного зростання суб'єкта господарювання. Нагадаємо, що фінансові інвестиції як вкладення капіталу у фінансові інструменти, що купуються і продаються на фінансовому ринку, є одним із засобів реалізації стратегічних цілей суб'єкта господарювання [14].

З огляду на велике значення фінансових інвестицій для розвитку суб'єкта господарювання, доцільно організувати ефективне управління ними. Це сукупність управлінських рішень, а також методів і способів їх реалізації, що забезпечують збереження вкладеного капіталу, досягнення максимально можливої дохідності та зниження рівня інвестиційного ризику [14].

Поряд із фінансовими інвестиціями доречно обґрунтувати значення такого об'єкта фінансового управління, як реальні інвестиції, що зазвичай мають форму інвестиційних проектів. Саме через такі проекти підприємство може проявляти свою інвестиційну ініціативу, що відбувається шляхом вкладення капіталу в певний об'єкт реального інвестування для отримання запланованих

результатів і, таким чином, досягнення інвестиційних цілей [15, с. 82].

Аналогічно до фінансових інвестицій, здійснення реальних інвестицій забезпечує суб'єкту господарювання економічне зростання, а звідси – гарантує йому стратегічний розвиток. Ефективне управління реальними інвестиціями дає змогу підвищити фінансові результати та інвестиційну привабливість суб'єкта господарювання, зробити його більш конкурентоспроможним [15, с. 80].

Із головними завданнями фінансового менеджменту, які відповідають його складовим частинам, можна ознайомитися на рис. 2.

З рис. 2 стає зрозумілим, що кожна складова частина фінансового менеджменту – управління грошовими потоками, власним і позиченим капіталом, оборотними та необоротними активами, прибутком, фінансовими ризиками, а також фінансовими і реальними інвестиціями – робить свій внесок в ефективність його функціонування. Наприклад, під час управління капіталом вирішуються завдання щодо пошуку джерел фінансування діяльності підприємства та формування оптимальної їхньої структури, а в процесі управління активами – стосовно вибору величини та складу активів, щоб досягти поставленої мети підприємницької діяльності. Таким чином, завдяки внеску кожної складової частини фінансового менеджменту забезпечується поточне і перспективне управління господарською діяльністю підприємства.

Отже, завдяки раціонально побудованій та ефективно функціонуючій системі фінансового менеджменту буде забезпечено своєчасну адаптацію суб'єкта господарювання до змін умов діяльності, більше того, це дасть змогу використати потенціал

Рис. 2. Головні завдання фінансового менеджменту відповідно до його складових частин

Джерело: побудовано автором

його розвитку, іншими словами, задіяти рушійні сили для піднесення суб'єкта господарювання.

Насамкінець зазначимо, що під час побудови системи фінансового менеджменту, яка б виконувала згадані вище завдання, слід враховувати зарубіжну практику. При цьому не йдеться про використання закордонних моделей управління фінансами підприємства повною мірою. Доцільним буде застосування світового досвіду в тій частині, яка може виявитися корисною для суб'єкта господарювання у специфічних умовах вітчизняної економіки.

Висновки. Результати проведеного наукового дослідження дають змогу зробити такі висновки: по-перше, грошові потоки, капітал, активи, прибуток, фінансові ризики та інвестиції – це основні об'єкти фінансового менеджменту, які всі без

винятку відіграють важливу роль у господарській діяльності підприємства, тому потребують посиленої уваги з боку суб'єкта фінансового управління; по-друге, здійснення процесу управління згаданими вище об'єктами забезпечує підприємству отримання дуже багатьох вигід, узагальнення яких зводиться до формування високих темпів його економічного розвитку та підтримання їх упродовж довгострокового періоду.

Одним із напрямів подальшого дослідження проблематики у сфері фінансового менеджменту може бути ґрунтовне вивчення одного з його об'єктів, а також управлінського процесу, пов'язаного з ним. Це дасть змогу обґрунтувати необхідність управління тим чи іншим об'єктом і, таким чином, розширити вже зроблені напрацювання, здійснивши свій внесок у вирішення цієї проблеми.

Список використаних джерел:

1. Давиденко Н.М. Фінансовий менеджмент підприємств. Фінанси України. 2004. № 6. С. 90–95.
2. Ремньова Л.М. Фінансовий менеджмент як фактор економічного зростання. Фінанси України. 2002. № 11. С. 32–40.
3. Нагайчук В.В. Управління грошовими потоками підприємства. Вісник соціально-економічних досліджень. 2014. Вип. 1(52). С. 245–249.
4. Поддєрьогін А.М., Невмержицький Я.І. Ефективність управління грошовими потоками підприємства. Фінанси України. 2007. № 11. С. 119–127.
5. Харченко В.А. Система управління грошовими потоками підприємства. Вісник економічної науки України. 2011. № 1. С. 161–164.
6. Олександренко І.В. Управління власним капіталом підприємства. Економічний форум. 2016. № 3. С. 211–216.
7. Міокова Г.І. Управління залученням запозичень суб'єктами господарювання. Наукові праці КНТУ. 2009. Вип. 16. Ч. 1. С. 291–296.
8. Ліпич Л.Г., Гадзевич І.О. Капітал в системі управління підприємством. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2009. № 647. С. 114–119.
9. Швець Ю.О., Скворцова А.В. Управління оборотними активами підприємств. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2015. Вип. 13. С. 127–130.
10. Башнянин Г.І. та ін. Політика управління необоротними активами малих і середніх підприємств. Науковий вісник НЛТУ України. 2012. Вип. 22.8. С. 162–167.
11. Мірошниченко О.Ю., Корконос Ю.В. Механізм управління прибутком вітчизняних підприємств. Бізнес Інформ. 2014. № 5. С. 280–285.
12. Лойко В.В., Несенюк Є.С. Шляхи збільшення обсягу прибутку та підвищення дієвості управління прибутком промислового підприємства в сучасних умовах господарювання. International Scientific Journal. 2015. № 7. С. 68–71.
13. Добринь С.В. Управління фінансовими ризиками підприємства. Ефективна економіка. 2015. № 5. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_5_41 (дата звернення: 14.08.2018).
14. Руденко В.В. Управління фінансовими інвестиціями підприємства в умовах економічної кризи: теоретичний аспект. Економіка. Управління. Інновації. 2010. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2010_2_36 (дата звернення: 14.08.2018).
15. Басов М.Г. Стратегічне фінансове управління реальними інвестиціями підприємств. Часопис економічних реформ. 2013. № 4(12). С. 80–85.

Письменная Т. В.

Тернопольский национальный экономический университет

НЕОБХОДИМОСТЬ ФИНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТА В КОНТЕКСТЕ ВАЖНОСТИ ЕГО ОБЪЕКТОВ

Резюме

Выяснен состав объектов финансового менеджмента. Ими определены денежные потоки, капитал, активы, прибыль, финансовые риски и инвестиции предприятия. Раскрыто значение этих объектов в хозяйственной деятельности предприятия. Роль денежных потоков, капитала, активов, прибыли, финансовых рисков и инвестиций предприятия отмечена как важная. Установлено, что все объекты требуют усиленного внимания со стороны субъекта финансового управления. Через управленческое влияние на них обеспечивается стабильное экономическое развитие предприятия с высокими темпами в долгосрочном периоде.

Ключевые слова: финансовый менеджмент, объекты финансового менеджмента, денежные потоки, собственный и заемный капитал, оборотные и внеоборотные активы, чистая прибыль, финансовые риски, финансовые и реальные инвестиции.

Pysmenna T. V.

Ternopil National Economy University

**THE NEED FOR FINANCIAL MANAGEMENT
IN THE CONTEXT OF ITS CATEGORIES' IMPORTANCE**

Summary

The main categories of financial management are determined. They include cash flows, capital, assets, profits, financial risks and investments of an enterprise. The significance of these categories in the economic activity of an enterprise is disclosed. The cash flows, capital, assets, profits, financial risks and investments of an enterprise are recognized as important. It is established that all these categories require increased attention from the implementer of financial management. Sustainable economic development of an enterprise with high long-term rates is ensured through managerial influence on these categories.

Key words: financial management, categories of financial management, cash flows, own and borrowed capital, current and fixed assets, net profit, financial risks, financial and real investment.